Nordström, F. 1955. De fennoskandiska dagfjärilarnas utbredning. – Lunds Universitets årsskrift. N. F. Avd. 2. 51(1): 1–176.
Nordström, F. & Wahlgren, E. 1935–41. Svenska Fjärilar. Stockholm.
Palmqvist, G. 1987. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1986. – Ent. Tidskr. 108: 135–139.

Den nya kvalsterboken?

Woolley, T. A. 1988. *ACAROLOGY. Mites and Human Welfare.* John Wiley & Sons, New York, 484 s. ISBN 0-471-04168-8. Pris £50.00.

"Denna bok är skriven med syfte att identifiera, definiera och placera underklassen Acari, eller kvalster, i ett system av både recenta och utdöda former av arthropoder och arachnider." Den vänder sig till "studenter och yrkesverksamma med basinformation om kvalsters morfologi, klassificering, biologi och ekologi".

Acarologi, eller läran om kvalster, har en lång historia. I modern tid börjar den på adertonhundratalet, i och med namn som P. A. Latreille och A. Dugès i Frankrike, C. L. Koch i Tyskland och inte minst A. D. Michael i England. Men redan i en Egyptisk papyrusrulle talas om "fästingfeber" och Homerus berättar om fästingar i pälsen på Odysseus hund (omkring 850 f K).

I slutet av förra och i början på detta århundrade, utvecklades acarologin till en modern vetenskap genom bidrag från bland andra P. Kramer, Tyskland, G. Canestrini och A. Berlese, Italien, den tidigare nämnde A. D. Michael, A. C. Oudemans, Holland, och F. Grandjean i Frankrike. I vårt land var Ivar Trägårdh en av föregångsmännen. Under och efter andra världskriget flyttades centrum för kvalsterforskningen till USA där E. W. Baker och G. W. Wharton var banbrytande.

Kvalster är små spindeldjur med en imponerande rikedom av former och livsmönster. Den internationella forskningen om kvalster har varit i ett intensivt skede ända sedan fyrtiotalet. Mycket pengar står på spel. Efter introduktionen av DDT som bekämpningsmedel har man noterat en mycket kraftig ökning av spinnkvalster-angrepp på växter. Mat för människor och husdjur och även utsäde förstörs av (giftresistenta) "lagrad-matkvalster". Många människor lider av svåra allergier mot dammkvalster. För att bara nämna några områden med praktisk tillämpning inom acarologin.

Forskning om kvalster pågår på många plan. Inom parasitologin beskrivs fortfarande många nya arter årligen. Andra områden i en deskriptiv fas är markfaunan inom tropiska delar av världen och lagradmatkvalster. Vektor-ekologi, där det till stor del handlar om fästingar, och forskning om dammkvalster är exempel på områden som kommit fram till frågor om Hur naturen fungerar, medan t ex rovkvalster–spinnkvalster-relationer på växter har nått fram till Varförstadiet.

Som en följd av denna intensiva forskning har stora verk om kvalster producerats de senaste årtiondena. Således publicerade E. W. Baker och G. W. Wharton 1952 An Introduction to Acarology. Nio år senare kom boken The Terrestrial Acari of the British Isles. Vol. 1, av G. O. Evans, J. G. Sheals och D. MacFarlane. År 1970, med en reviderad upplaga 1978, publicerade G. W. Krantz sin bok A Manual of Acarology. Det har sålunda förflutit tio år sedan sist och världen har väntat på den nya Kvalsterboken. Har den då kommit i och med T. A. Woolleys bok?

För att uttrycka det kort: Njae.

Boken är uppdelad i fyra delar. Del ett är en introduktion där författaren efter en kort karakteristik kommer in på kvalstren som en grupp bland andra arachnider, men också behandlar frågan om huruvida kvalstren är en fylogenetiskt enhetlig grupp. Detta ämne är för närvarande ett av det mest diskuterade inom acarologin. Tyvärr missar Woolley mycket av detta meningsutbyte genom att helt enkelt citera stora delar av ett av debattinläggen utan att själv ta ställning eller förhålla sig kritisk till materialet.

Del två handlar om form och funktion inom Acari. Detta är det bästa kapitlet i boken. Professor Woolley går genom organsystem efter organsystem på ett mycket vederhäftigt och kunnigt sätt. Något förvånande är att man hittar kapitlet "Beteende" under rubriken "Nervsystemet". Många har kanske numera vant sig vid att hitta det under rubriken "Ekologi".

Den tredje delen av boken behandlar klassifikation. Just nu genomgår acarologin en utvecklingsfas där nya arter beskrivs dagligen och nya släkten och familjer sätts upp i en takt av åtskilliga per år. Det finns beräkningar som säger att antalet kvalsterarter på jorden ligger över 500 000, av dessa är ca 40 000 be-

skrivna. Utvecklingen just nu kan närmast liknas vid den som insekterna genomgick för ett århundrade sedan. Det säger sig själv att varje försök att ställa samman ett "naturligt system" av djur som är så pass dåligt kända är dömt att misslyckas. Antagligen kommer vi heller aldrig att få se ett fylogenetiskt system, med tanke på att så få fossil hittas inom gruppen. Det är därför lätt att kritisera försök till sådana sammanställningar; det är lätt att säga "Tulipanaros" men betydligt svårare att göra en. Därmed antytt att Woolleys framställning inte är invändningsfri, men ändock, den mest moderna som finns tillgänglig i bokform.

Fjärde delen handlar om "Historiska och ekologiska aspekter". I detta kapitel, som omfattar 12 av bokens sammanlagt 484 sidor, förväntar man sig kanske en motivering till bokens undertitel "Mites and human Welfare", men man får snarare en känsla av att det har tillkommit på förslag av någon säljinriktad förlagsredaktör. Inte ens referenslistan gör att detta kapitel känns riktigt motiverat.

Annars framhålls ofta i boken att referenslistorna är användbara för den som önskar mer ingående studier i något ämne. Det är bara det att de ibland ger ett lite föråldrat intryck. 77 % av alla referenser är från 1976 eller äldre och endast 10 % från åttiotalet. Dessutom har jag en känsla av att det finns en kraftig bias gentemot amerikanska referenser. Visserligen är USA ett centrum för forskningen, men trots allt sker mycket också i länder som Frankrike, England, Polen och Holland för att inte glömma Sovjet och Indien. Som svensk kan man undra vilka "I. O. H. Tragardh" och C. O. Lundbladt" är – nämnda på s 447 – och vart tog Karl-Hermann Forsslund, vår kanske mest citerade kvalsterforskare, vägen?

Sammanfattningsvis är alltså T. A. Woolleys bok "Acarology – Mites and Human Welfare" ett lovvärt och mycket välformulerat försök att presentera den moderna acarologin. Boken är, som förlaget framhåller på omslaget, den enda tillgängliga på marknaden. Som sådan är den läsvärd, trots sina uppenbara brister.

Men jag kan inte låta bli att sluta denna recension med två sura slängar åt förlaget. (1) Jag har sällan sett en bok med så mycket felstavningar och felaktiga bildhänvisningar. Det skulle leda för långt att ge en lista med exempel, men boken ger helt enkelt ett slarvigt intryck med alla dessa korrekturfel. (2) Priset! Boken kostar i England £50 sterling, vilket blir minst 1 000 kronor innan den är tillgänglig i en svensk bokhandel. Kanske har många hunnit vänja sig vid sådana bokpriser, men 2 kronor per boksida är fyra gånger mer än vad fotostatkopior brukar kosta.

Lars Lundqvist

Maria och Thure Palms stipendiefonder

Entomologiska föreningen i Stockholm

Flera stipendier på tillsammans ca 10 000 kr kan sökas av framför allt yngre entomologer men även av doktorander eller motsvarande.

Stipendierna är avsedda för ett självständigt arbete rörande *insekter*. Noggrann plan erfordras rörande den entomologiska undersökningen vartill medel söks. Kostnadskalkyl skall bifogas, liksom också yttrande över eleven från handledare, läraren i naturkunskap eller motsvarande. Om medel söks från annat håll skall även detta anges.

Ansökan skall vara inlämnad till Entomologiska föreningen, Naturhistoriska riksmuseet, Box 50007, 104 05 STOCKHOLM senaste den 3 maj 1989.

Eventuella frågor kan besvaras av sekreteraren Lars-Åke Janzon på telefon 08/666 40 26.

Entomologiska föreningen i Uppland

Den uppländska stipendiefonden instiftades 1984 och förvaltas av Entomologiska föreningen i Uppland.

Avkastningen, i förväg beräknad till ca 10 000 kr, utdelas till insekt- och spindelintresserade ungdomar som bidrag till kostnader för målinriktade entomologiska studier och undersökningar. Behöriga att söka är ungdomar som inte anträtt forskarutbildning i entomologi. Stipendierna kan utnyttjas för resor och utgifter för fältarbete, litteratur, materiel och utrustning, som behövs för undersökningarnas och studiernas planmässiga genomförande.

Ansökan skall innehålla detaljerad plan och kostnadskalkyl. Ansökan om bidrag för 1989 inlämnas till föreningen senast den 3 maj under adress:
Entomologiska föreningen i Uppland, Entomologiska avdelningen, Box 561, 751 22 Uppsala.